

שלש הערות בשולי פרשת "ויצא"

"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה" (בראשית כ"ח, 10)

1. הרבה משמעויות ואבן אחת.

"... וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מְרֻאֲשֵׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא" (שם, 11).
 "וַיִּשְׂכַּם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרֻאֲשֵׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ" (שם, 18).

"וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׂמְתִי מַצְבֵּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים... (שם, 22).
 יעקב בוחר לו אבן מאבני השדה להניח עליה את ראשו העייף מן הדרך. מנהג מוזר משהו של אנשים, אשר בוחרים באבנים במקום שאין כריות אחרות. {אני מכיר כמה מבוגרי החינוך המשותף שגדלו בבתי-ילדים חסרי כריות, ועד היום הם אינם יכולים לישון אם מישהו שם להם כרית מתחת לראש}.

בלילה הייתה זו סתם אבן, אחת ממאות אלפי האבנים במקום ההוא. בבוקר היא הופכת לאבן מזבח קדושה. בלילה היתה זו אבן אפורה חסרת שם ואישיות, בבוקר היא הופכת לבית אלוהים. זהו סיפור מופלא של מתן משמעות לחפצים הדוממים. האבן אותה האבן, הסמליות שהיא חופנת בתוכה לאחר הלילה ההוא - הופכת אותה לאבן של קדושה ומזבח דורות. {פעם בטירונות הייתי ישן כשהנשק האישי שלי מתחת לראשי, מאימתו של סמל המחלקה, שהיה ישן כל היום ומקיץ בלילות כדי להציק לטירונו טרוטי העייפות. כשנשארתי שבת מבלי הנשק שגנב לי הסמל בלילה ההוא, למדתי שלושה דברים, וארבעה לא ידעתיים: שמדריכי טירונים שמחליטים לרדת על מישהו בסולם - אינם עולים משם לשום מקום; שסמלי מחלקה הרבה יותר מפחידים מאלוהים; שכלי קודש ישנים איתך בלילה בתוך השק-שינה ולא מתחת לראש. והתחלתי אז להפנים את פחד יצחק (שם, ל"א, 42) מפני כלי קודש למיניהם, ההופכים למזבחות}.

כזאת היא גם האבן על פי הבאר. רחל, אמנו היפה, ראתה את האבן הזאת כבר אלפי פעמים. לפתע החיבור המופלא הזה בין האבן לבין האיש המגולל אותה נותן למים איזה טעם חדש ואיזו חיות חדשה לבאר. דומה שבסיפורי נפלאות שכאלה אפשר גם להבין מה קורה להשקיית העדרים, המופיעה כה הרבה בפרק כ"ט, שהיא הופכת בפסוק אחד מ"וַיִּשְׁקֶן אֶת צֹאן לָבֶן אַחֵי אֱמֹווּ" ל"וַיִּשְׁקֶן יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשְׂא אֶת קִלּוֹ וַיִּבְדֵּן" (כ"ט, 10-11). (אוי, אם הנוער של היום היה יודע מה הוא מפסיד, שהבאר היחידה שהוא מכיר היא הבאר של הבירה בפאב הסמוך).

2. הרבה שאלות לתשובה אחת.

למה המלאכים בסולם עולים ויורדים, מה מסמלות בסיפור של סמלים הירידות והעליות, האם אלה רק תנועות צפויות של אנשי בטחון מנוסים, המכינים את "השטח הסטרילי" לבואו של הריבון?

למה דווקא שלשה עדרי-צאן הרובצים על הבאר רואה יעקב בשדה (כ"ט, 2), ולמה חשוב שהם באים מחרן (שם, 4)?

למה יעקב מגלה רק בבוקר, לאחר ליל אהבים, שהאשה שאיתו איננה כלל זאת שהתכוון אליה ("וַיִּהְיֶה בְּבֹקֶר וַהֲגִיָּה הוּא לְאֵה" שם, 25)?

למה בוחר לבן לגלות ליעקב רק אחרי חתונתו ש"לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפגני הבְּכִיָּה" (שם, 26)?

למה דווקא רחל אמנו הטובה גונבת את התרפים (האלילים) של אביה, ולמה היא לוקה לפתע בדרך (מחזור) נשים (ל"א, 34-36)?
ועוד שאלות דומות מסתתרות בפרשתנו, כאבני-דרך, אותן תוכלו למצוא אם תסכימו עם התשובה שאני מציע.

האמת, אני לא יודע את התשובה, אבל אני מוכן להציע פתרון אפשרי. הפתרון הוא קצת בעייתי, ומי שאינו אוהב פתרונות בעייתיים מוטב לו שיחפש את התשובות אצל פרשנים ודרשנים טובים (תרתי משמע) יותר.

שלשת עדרי-הצאן, הבאים מחרן, הם שלשת הדורות של מייסדי האומה, הבאים מחבל הארץ ההוא: אברהם ושרה, רבקה (ויצחק), ולאחריה (עם יעקב).
באר המים החרנית היא הבאר ממנה יונקים מייסדי האומה את ערכי היסוד המעצבים את זהותם.

הבאר היא באר מים חיים, אך כמו בכל באר יש בה גם סוגי חיידקים, היכולים לאיים על בריאותם המוסרית של השותים ממנה.

על כן לבן הארמי אינו הרמאי היחידי בסיפור הזה (על הקשר הפונטי בין ארמי ורמאי עמדו כבר גדולים מאיתנו). אחותו, אמנו, אינה נופלת רחוק מן העץ הזה, כשהיא מבשלת לבעלה גדי צח ורך ועוטפת בעורו השעיר את ידיו הרכות של בנה, המתחזה לצייד איש השדה.

שרה לא ניצלת ממי הבאר הזה, כשהיא מקנאה ושולחת את הילד ואימו למות במדבר. המים הרעים הללו אינם פוסחים על אברהם, השולח את אשתו היפה לזרועותיהם של מלכים עשירים, העוקד את בנו הבכור במצוות אשתו ואת בנו השני במצוות אלוהיו.
יעקב אינו רואה את לאה בליל הבכורות ההוא, כפי שאביו לא ראה אותו בבואו לגנוב את הבכורה.

על כן המספר הכואב ואוהב אינו מניח גם לרחל הקטנה, האהובה, הרחומה, ובאכזריות אין קץ הוא מביא אותה אל הבאר ההיא לגנוב את התרפים ולשקר לאביה מולידה.
כל אלה הן תכונות הצרובות בדיסק הקשיח של תולדות העם הזה. הרמייה, הקנאה, השנאה, תאוות העבודה הזרה והעוורון – גם אם הבאר היא באר מים חיים.

גם המלאכים בסיפור המכונן של העם הזה עולים ויורדים. אין זה עולמות הנצח המלאכיים, זהו עולם האמת האמיתי עם גירוייו, מכשלותיו, יצריו ושנאותיו. זהו עולם האמת האמיתי עם מופלאותיו, שמחותיו, אהבותיו וכל יפי בריאותיו ובריותיו. אנשים, כמו מלאכים, עולים ויורדים בסולמות החיים, מחפשים להם משענות רגל נכונות כדי שלא ליפול אל המוקשים, הפחים והיגונות האורבים לו לאדם, המקיץ מסולמות השמים והארץ של חלומו אל ארצות החול של עולמו.

3. הרבה אבנים וקדושה אחת.

קדושתו של עם היא קדושתה של האבן. עמים רבים לאין ספור מתגלגלים במקום הזה; קדושתו של העם - עוד יותר מקדושתה של האבן - תינתן לו רק אם ידע להיאבק על משמעותה הנכונה, הקשה והצודקת של קדושתו.

שבת שלום!

בני bini_t@kmhoranim.com